

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію

ІВАШКА Олександра Дмитровича

«Принципи і методи архітектурно-планувальної організації арт-кластерів»

на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191

Архітектура та містобудування спеціалізація Архітектура

Актуальність теми дослідження Олександра Дмитровича Івашка визначається тим, що в містах України в центральних районах залишилися промислові ділянки колишніх промислових підприємств, які втратили свою первісну функцію. Ця проблема стосується не лише України, вона є актуальною для більшості розвинених країн світу, оскільки промислові підприємства з часом втрачають свої функції внаслідок старіючих технологій, винесення шкідливого виробництва поза межі міст, тощо. Як справедливо зауважив дисертант, сьогодні відносно ревіталізованих промислових закладів часто застосовується термін «арт-кластер», однак кожен розуміє під цією назвою щось своє, оскільки одного визначення цього явища досі не сформовано. Отже, актуальність теми дослідження визначається одразу трьома основними аспектами – необхідністю ревіталізації промислових територій, потребою нових культурно-мистецьких закладів і необхідністю чіткого визначення сучасного явища «арт-кластер».

Дисертація складається з анотацій, вступу, чотирьох розділів з висновками, загальних висновків, ілюстративної частини, списку джерел, додатків.

У **вступі** автор визначив актуальність теми, мету і задачі дослідження, окреслив перелік запропонованих для вирішення задач методів дослідження, визначив об'єкт і предмет дослідження, наукову новизну роботи, виявив теоретичне і практичне значення роботи, навів апробацію результатів дисертації і список публікацій здобувача.

В першому розділі **«Арт-кластери. Стан та проблеми їх дослідження»** автор акцентував увагу на існуючі проблеми ревіталізації промислових територій зі зміною функції, навів комплексний аналіз публікацій на цю тему, окремий підрозділ присвячений протиріччю в термінологічному визначенні, в ньому проаналізовано змістове наповнення термінів «кластер» в різних науках і «арт» відповідно мистецьких класифікацій, а також проведено аналіз ревіталізованих пам'яток промислової архітектури на предмет їх арт-відповідності і відповідності ознакам кластеру. В цьому розділі поставлено основні проблеми дослідження і визначено задачі дослідження.

В другому розділі **«Теоретичні основи дослідження арт-кластерів як складової частини арт-утворень»** автор концентрує увагу на власній методології дослідження, теоретично обґрунтовує класифікацію видів мистецтв відповідно до поставлених задач дослідження, в цьому розділі розроблено структурно-логічні моделі арт-утворень (арт-об'єкт, арт-кластер, арт-центр, арт-утворення) і визначено види функціональних зв'язків між арт-об'єктами і їх об'єднаннями. Автор довів принципову різницю між арт-об'єктами, арт-кластерами, арт-центрами і арт-утвореннями за схемою існуючих зв'язків.

Важливим висновком цього розділу є невідповідність більшості ревіталізованих об'єктів, які позиціонують себе як арт-кластер, ознакам арт-кластеру або через відсутність ознак кластеру, або мистецької складової. Вимогою арт-кластеру є принцип функціональних зв'язків між учасниками при виробництві спільного арт-продукту, коли всі виробники пов'язані між собою, працюють на один спільний продукт і в співпраці підвищують ефективність діяльності один одного.

Важливою тезою цього розділу є потреба створення моделі оптимального арт-утворення з поєднанням виробничої зони (арт-кластеру) і представницької зони (арт-центру) шляхом застосування оптимальних функціонально-просторових зв'язків між складовими і визначити основні

принципи і методи архітектурно-планувальної організації арт-утворень, а надалі – створення моделей арт-утворень – видовищного і образотворчого. Як зазначив дисертант, ці висновки можуть бути використані для перепрофілювання існуючих промислових підприємств під арт-функції.

В розділі підкреслено відмінність такого підходу від традиційних заходів з перепрофілювання промислових територій, оскільки передбачається стабільність від теоретичного моделювання до практичної реалізації на його основі, з врахуванням потреби в функціональних складових процесу створення конкретного продукту духовного виробництва і відповідно потрібних площ в межах кожної функціональної складової одиниці процесу.

В третьому розділі **«Принципи архітектурно-планувальної організації арт-утворень на засадах кластеризації як засобів ревіталізації»** відповідно до розроблених в попередньому розділі теоретичних моделей арт-утворень визначено необхідні складові і площі для утворення арт-утворення з арт-кластером у складі, проведено аналіз промислових підприємств різних галузей для визначення можливостей їх ревіталізації і розташування ревіталізованих об'єктів в структурі населених пунктів з метою виявлення закономірностей їх успішного функціонування відносно місця в міській структурі, характер розпланування ділянки. В цьому розділі проаналізовано промислові підприємства різних галузей, їх специфіку, планувальні і конструктивні схеми, здатність до здійснення ревіталізації.

На основі проведеного аналізу автором було сформовано систему показників розташування сучасних арт-утворень в міському середовищі, з урахуванням району розташування, транспортних мереж, далеких перспектив і впливу на міський простір.

Важливим висновком є теза, що в створенні арт-продукту беруть участь дві функціональні зони – створення продукту і його реалізації, оскільки це доводить, що арт-кластер без арт-центру є самодостатнім, але називати арт-кластером весь будинок з поєднанням багатьох функцій

некоректно, тим більше не підходить під назву «арт-кластер» будинок з випадковим набором непов'язаних між собою арт-складових.

Серед всіх проаналізованих ревіталізованих об'єктів автор визначив ті, які мають в собі ознаки «арт» та «арт-кластеру», проаналізував, до якої категорії віднесено конкретні ревіталізовані об'єкти і простежив їх об'ємно-просторову композицію, функціональне наповнення і внутрішні зв'язки в межах об'єкту, стилістичне вирішення.

Четвертий розділ **«Пропозиції з організації арт-утворення на засадах кластеризації як засобу ревіталізації промислових підприємств»** присвячений способам ревіталізації промислових об'єктів під арт-функції. Практичним внеском представленої наукової праці є експериментальні пропозиції щодо ревіталізації промислових територій засобами створення арт-утворення з арт-кластером як виробничою частиною і визначення сучасних засобів естетичної виразності арт-утворень.

Серед наведених загальних висновків до роботи слід відзначити на мій погляд найбільш суттєві.

1) Визначено п'ять принципів з прийомами та методів архітектурно-планувальної організації арт-утворень та арт-кластерів:

– **принцип містобудівної ідентифікації і просторової локалізації** (розташування в структурі міста із виявленням центрів тяжіння),

– **принцип диференціації функціональної спеціалізації** процесу виробництва арт-продукту,

– **принцип об'єктної орієнтованості** проектування, коли структура функціонування системи (в даному разі – арт-утворення на засадах кластеризації) описується складовими об'єктами та характером внутрішніх зв'язків між ними,

– **принцип стандартизації** проектних рішень арт-утворень з арт-кластерами відповідно до існуючих нормативів проектування мистецьких закладів, з визначеним переліком функціональних блоків і потрібного переліку приміщень та площ в їх складі,

– принцип збереження та адаптації історичної будівлі під нову функцію із збереженням елементів, які підлягають охороні, та застосуванням прийомів трансформації просторів сучасними мистецькими засобами.

Враховуючи специфіку поставлених задач, основним методом архітектурно-планувальної організації арт-утворень та арт-кластерів є **метод кластеризації**, застосовуються елементи **методу системно-структурного аналізу**.

2) В дисертації вперше розроблено функціонально-планувальні схеми об'єктів, які підпадають під визначення «арт-утворення з арт-кластером», сформульовано визначальні ознаки арт-кластеру як способу функціональної організації виготовлення арт-продукту і розроблено теоретичні моделі перетворення об'єкту на арт-утворення з арт-кластером як виробничою частиною з перевіркою цих пропозицій засобом експериментального проектування.

Слід особливо підкреслити важливість зазначеної автором розробки методів і критеріїв оцінки територій в структурі міст під конкретну функцію ревіталізації, стандартів і методичного забезпечення для спеціалізованих арт-утворень, методів оцінки умов розміщення арт-утворень в архітектурно-планувальній структурі міст як елементів джентрифікації міського середовища і підвищення атрактивності районів їх розміщення. Гадаю, це буде зроблено в його подальших дослідженнях або на основі його пропозицій іншими науковцями.

Про обізнаність автора з вибраною темою дослідження опрацювання ним потужної джерельної бази, участь в наукових конференціях, численні публікації, реалізовані авторські проекти оформлення ревіталізованих об'єктів. Результати викладених у дисертації досліджень були представлені в виступах і тезах на 38 наукових конференціях, з них – 31 міжнародні, 7 – всеукраїнські. Результати дисертації були опубліковані в 34 наукових працях: в фахових наукових виданнях України – 7 статей, з них 6

одноосібних, 9 в іноземних фахових виданнях (з них 5 в співавторстві), 15 тез наукових доповідей, 3 статті в інших збірниках.

Попри хороше враження від роботи, слід навести певні зауваження, які автор може врахувати в разі публікації дисертації як монографії.

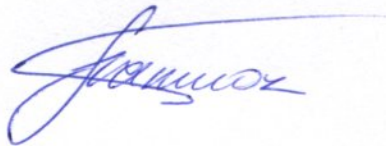
1. Надто детально описується мистецтвознавчий аспект – мистецькі теорії і класифікації видів мистецтв від найдавніших часів і до сучасності, погляди видатних теоретиків мистецтва. Попри безумовну наявність мистецької складової в арт-кластерах, мистецтво не є темою Вашого дослідження, основна увага звернута на способи ревіталізації промислових об'єктів.
2. Відчувається певний ухил огляду об'єктів в бік іноземного досвіду, особливо польського (Лодзь, Варшава, Краків), натомість досить стисло представлено український досвід. В майбутньому порадила би автору все-таки детальніше описати проблеми українських підприємств, які підлягають ревіталізації.
3. Третє зауваження практично витікає з другого. Ви наводите багато функціональних і планувальних схем іноземних заводів та фабрик, але не наводите їх по українських промислових підприємствах, таких як «Арт-завод Платформа», м. Київ чи «ReZavod», м. Львів. Я розумію, що ревіталізація під арт-функцію за кордоном є більш розвиненим процесом, однак все-таки порадила б звернути більше уваги на вітчизняні підприємства.
4. Робота значно виграла б, якби в ній з'явилися креслення фасадів та розрізів конкретних промислових підприємств, тому маю надію, що в майбутньому автор зможе дістати такі креслення і зробити своє дослідження більш повним.

Водночас, ці зауваження не зменшують позитивного враження від дисертації, яка відкрила простір для наукової дискусії і безумовно дасть поштовх роботам з цієї теми, а також стане теоретичною базою ревіталізації. Результати дисертації були всебічно висвітлені автором в публікаціях і тезах

конференцій та засвідчені іноземним сертифікатом про наукове стажування. Дисертація «ПРИНЦИПИ І МЕТОДИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ АРТ-КЛАСТЕРІВ» являє собою завершене наукове дослідження, виконане на високому рівні відповідно всіх вимог, які висуваються ДАК України до кандидатських дисертацій, а її автор – ІВАШКО ОЛЕКСАНДР ДМИТРОВИЧ заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування. Архітектура.

Офіційний опонент:

кандидат архітектури, доцент
Гнатюк Лілія Романівна
доцент кафедри дизайну інтер'єру
факультету архітектури,
будівництва та дизайну
Національного авіаційного
університету

Підпис гр. *Гнатюк*
засвідчую
Вчений секретар
Національного авіаційного університету

